

хотів примушувати виборців подорожувати в неділю, важливий день для християн. Тому, понеділок було обрано днем виїзду для виборців, а вівторок – голосування [1].

Таким чином процедура обрання президента США має низку унікальних особливостей. Значною мірою це зумовлено тим, що політична система країни формувалась в кінці XVIII – середині XIX ст. й накопиченого досвіду функціонування демократичних республік із федеративним типом устрою було дуже мало. Водночас «жорсткий» характер конституції США заважає її реформувати й вносити радикальні зміни. Незважаючи на те, що обрання глави держави здійснюється опосередковано через колегію виборців, процедура не обмежує демократію, так як загальна маса виборців відіграє ключову роль при визначенні кандидатів на пост президента країни. Крім того, ця система загалом позитивно сприймається невеликими за кількістю населення штатами, так як дає змогу зберегти роль у політичному процесі й змушує систематично звертати увагу кандидатів на пост президента на проблеми розвитку окремих штатів.

Список використаної літератури:

1. Виборча система США: правила і процедури, недоліки і переваги // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://snip.net.ua/20160222/vyborcha-systema-ssha-pravyla-iprotsedury-nedoliky-i-perevagy/>
2. Георгізова І.Л. Виборча система в США: переваги та недоліки / І.Л. Георгізова // Право. – 2013. – №21. – С.118-120.
3. Секунова Ю.В. Вибори і виборча система України / Ю.В. Секунова // Київський національний інститут біоресурсів та природокористування. – 2017. – С. 1-4.
4. Шишкіна Н.Э. «Праймериз» как предстация избирательного процесса / Н.Э. Шишкіна // Сиб. юрид. вестник. – 2008. – № 1. – С. 30-34.

Апасова К.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США В РОКИ ПРЕЗИДЕНСТВА Б. ОБАМИ

У статті проаналізовано особливості зовнішньої політики США в роки президентства Б.Обами.

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія.

Питання про американське лідерство в міжнародних відносинах стало центральним у зовнішньополітичній діяльності адміністрації Б. Обама. Ще під час президентської передвиборчої кампанії в журналі «Foreign Affairs» була надрукована стаття «Оновлюючи американське лідерство» за підписом Б. Обама. Стаття мала програмний характер, основні положення якої увійшли до передвиборчої платформи, затвердженої на з'їзді Демократичної партії в 2008 р. Наріжним каменем цієї програми стало положення про необхідність поновлення позитивного іміджу Сполучених Штатів Америки у світі – «поновлення американського лідерства» [8].

Необхідність перегляду відносин між США і оточуючим світом, нові загрози для США (міжнародний тероризм, поширення зброї масового ураження, поява «негідних» країн, які підривають основи ліберальної демократії), стверджував кандидат у

президенти, «вимагають нового бачення лідерства США у двадцять першому сторіччі — бачення, що виходить з минулого, але не пов'язане з застарілим мисленням» [3]. Б. Обама наголошував на тому, що адміністрація Дж. Буша мол. в своїй реакції на терористичні акти у США 11 вересня 2001 р. пішла значно далше, аніж цього вимагала необхідність. Тому Б. Обама поставив своїм завданням відновити міжнародну віру в Америку та її цінності. «Сьогодні ми знову покликані забезпечити видиме лідерство» — стверджував майбутній президент [8].

Концепція американського лідерства Б. Обама мала елементи системного підходу, що дозволило б йому комплексно переглянути основні напрями зовнішньої політики США. Вона передбачала дійсно амбіційні заходи щодо відновлення американського лідерства у світі. Перемога Б. Обама на президентських виборах у 2008 р. була сприйнята серйозними аналітиками як знак того, що Сполучені Штати готові перейти межу, за якою починається принципово нова історична альтернатива, що дозволяє цій державі утримувати світове лідерство. Обама і його прихильники в Демократичній партії стали на шлях реконцептуалізації зовнішньої політики США відносно низки геополітичних проблем. «Президент Обама і віце-президент Байден — наголошувалося в «Порядку денному у сфері зовнішньої політики» новообраної адміністрації Б. Обама, — відновлять безпеку і позиції Америки у світі за допомогою нової ери американського лідерства. Зовнішня політика Обама-Байдена направлена на відповідальне завершення війни в Іраку, завершення боротьби проти Талібану і Аль Каїди в Афганістані; вона забезпечить безпеку ядерної зброї й позбавить терористів можливостей отримати ядерні матеріали, відновить здатність американської дипломатії підтримувати сильні союзи і шукатиме тривалого миру в ізраїльсько-палестинському конфлікті» [1].

Концепція американського глобального лідерства знайшла подальший розвиток в «Стратегії національної безпеки», яку адміністрація Б. Обама опублікувала 26 травня 2010 р. (Стратегія -2010). Сполучені Штати в умовах сучасних викликів глобалізації та нових зрушень у «балансі сил» на світовій арені, писав у вступі до цього документа Б. Обама, «повинні здійснювати стратегію національного оновлення і глобального лідерства — стратегію, що оновлює основи американської сили і впливу» [5].

Держсекретар США Гіллірі Клінтон, виступаючи в Інституті Брукінгса у зв'язку з прийняттям Національної стратегії безпеки, підкреслила: «Коротко кажучи, це стратегія про те, як зміцнити і реалізувати американське лідерство у відстоюванні наших національних інтересів і вирішенні спільних проблем» [8].

Національна безпека США, як і глобальна безпека, стверджує Стратегія — 2010, «залежить від сильного і відповідального американського лідерства». Лідерство США передбачає «військову могутність, економічну конкурентоздатність, моральне лідерство, глобальні зобов'язання, зусилля у формуванні міжнародної системи, що відповідає взаємним інтересам народів і націй» [7].

У Стратегії-2010 відзначається, що США продовжують володіти ресурсами, які в попередні десятиріччя дозволяли зберігати лідерство, зокрема, сильні альянси під американським контролем, військову перевагу, найбільшу у світі економіку та міцну й

впливову демократію й динамічне суспільство. Щоб відновити провідні позиції в ХХІ ст. необхідно зміцнити інструменти впливу на міжнародну політику, спираючись на впливові міжнародні організації, розвиток і дотримання міжнародного права, активну зовнішньополітичну позицію США.

Адміністрація Б. Обама проголошувала також конкретні завдання: врегулювати ситуацію в Афганістані та Іраку, де ситуація залишалася нестабільною; розбудовувати партнерські відносини з такими країнами, як Китай, Індія, Бразилія, Російська Федерація; зміцнення режиму ядерного нерозповсюдження, зокрема, розв'язання іранської ядерної проблеми; вирішення палестинської проблеми тощо.

Для адміністрації Б. Обама найважливішою зовнішньополітичною проблемою став Афганістан. Держсекретар Г. Клінтон під час слухань у комітеті з міжнародних справ американського Конгресу назвала Афганістан «вищим пріоритетом для обраного президента» [6].

Особлива увага Вашингтона до Пакистану в контексті подій в Афганістані пояснюється тим, що загони бойовиків Талібану і міжнародні центри Аль-Каїди, розташовані на сході і півдні Афганістану, вздовж прикордонних районів з Пакистаном. При загрозі їх знищення коаліційними військами, вони переходять кордон і знаходять притулок у Пакистані. Саме на території Пакистану переховувався лідер Аль-Каїди Осама Бен Ладен, де він і був знищений союзницькими військами.

Для досягнення успіху в Афганістані президент Обама «взяв зобов'язання відповідально завершити війну в Іраку» [6]. Американські війська повинні бути виведені з іракських міст протягом 16 місяців, що відповідало угоді, укладеній попередньою адміністрацією Дж. Буша мол. і урядом Іраку, і передати відповідальність за безпеку Іраку місцевим силам безпеки. Скорочення та виведення американських військ з цієї країни давало можливість військовому керівництву СІІА збільшити американську присутність у Афганістані. Як зазначається в зовнішньополітичній програмі Б. Обама, СІІА «перенацілять американські ресурси на найбільшу загрозу нашій безпеці — відродження Аль-Каїди і Талібану в Афганістані та Пакистані» [2]. Проголошена Обамою нова стратегія в Афганістані передбачала посилення зусиль СІІА і союзників з НАТО у зміцненні обороноздатності Афганістану, за допомогою збільшення кількості американських військових інструкторів, на 4 тис., які тренуватимуть підрозділи афганської армії та сили національної безпеки. Зусилля СІІА та їх союзників повинні були направлені на створення 134 тисячну афганську армію і 82-тисячні поліцейські сили, яким у 2012 р. можна було передати відповідальність за безпеку Афганістану.

Здатність СІІА успішно завершити війни в Іраку і Афганістані стала для адміністрації Б. Обама певною мірою успіхом в реалізації концепції американського глобального лідерства. Ще на початку діяльності Б. Обама міністр оборони СІІА Р. Гейтс стверджував: «Говорячи відверто, невдача, або те, що буде розглядатися як невдача в Іраку чи Афганістані, буде згубним ударом по довірі до СІІА, як серед друзів і союзників, так і серед потенційних ворогів» [4, р. 28].

Збільшуючи масштаби застосування «м'якої сили», адміністрація Б. Обама демонструвала прагматичний підхід до розв'язання існуючих конфліктів. Окрім використання «м'якої сили» ставка робилася на посилення військових операцій. Адже, як наголошував американський генерал Д.Петреус, розглядаючи можливість невійськових зусиль відносно повстанців Талібану, «прогрес у примиренні найбільш вірогідний, коли ти знаходишся на позиції сили» [3, р. 49].

Збереження американського глобального лідерства вимагає від Сполучених Штатів Америки завоювання довіри інших країн шляхом вирішення актуальних локальних регіональних і глобальних проблем. Тим більше, як стверджує держсекретар США Гілларі Клінтон, в сучасному світі «не існує будь-якого глобального виклику, з яким можна впоратися без нас» [2].

Барак Обама особливу увагу приділяє проблемі обмеження поширення ядерної зброї. «Для відновлення американського лідерства у світі - відзначав Обама, - ми повинні протидіяти найнагальнішій загрозі для безпеки Америки і світу — поширенню ядерної зброї, ядерних матеріалів і технології, а також ризикам того, що ядерні складові попадуть у руки терористів» [8].

Б.Обама став першим американським президентом, який офіційно поставив проблему ядерного роззброєння в центр зовнішньої та оборонної політики Вашингтона. 5 квітня 2009 р., виступаючи з промовою в Празі, Б.Обама підтвердив «відданість Америки прагненню до спокою і безпеки у світі без ядерної зброї» [9].

В промові, яку вважають програмною в політиці адміністрації, були поставлені завдання: досягнути багатосторонньої угоди про заборону виробництва матеріалів, що розщеплюються; пошук нових підходів до мирного використання атомної енергії, з врахуванням завдання боротьби з ядерним тероризмом; реалізувати пропозицію про проведення самміту з ядерної безпеки під головуванням американського президента. Обама також висловив рішучість добиватися ратифікації Договору про всеохоплюючу заборону ядерних випробувань Конгресом США.

Виступаючи в Празі Б.Обама також пообіцяв, що Сполучені Штати будуть «зменшувати роль ядерної зброї в стратегії національної безпеки», щоб нарешті «покласти край стилю мислення часів «холодної війни» [9].

Серед практичних кроків Б. Обама в ядерній сфері можна відзначити такі дії: Б. Обама і президент РФ Д.Медведєв у липні 2009 р. підписали Меморандум про взаєморозуміння відносно скорочення ядерних арсеналів США і Росії; 8 квітня 2010 р. був підписаний американсько-російський Парижський договір про кількість ядерної зброї через 7 років після вступу його в дію (кожної сторони залишиться по 1550 ядерних зарядів); у квітні 2010 р. у Вашингтоні відбувся самміт, де обговорювалися питання про зменшення ризиків викрадання ядерних матеріалів і зброї, аварії на атомних реакторах, ядерного тероризму тощо.

Важливим напрямом у зовнішній політиці Б. Обама стало намагання зупинити подальший розвиток іранської ядерної програми, щоб збагачений уран не був направлений на виробництво ядерної зброї. «Барак Обама підтримує тверду і безпосередню дипломатію і Іраном без попередніх умов, — відзначалося у програмі

зовнішньополітичної діяльності адміністрації Б. Обама. — Настав час використати силу американської дипломатії, щоб змусити Іран зупинити його протиправну ядерну програму, підтримку тероризму і загрози проти Ізраїлю. Обама і Байден запропонують іранському режиму вибір. Якщо Іран відмовиться від ядерної програми і підтримки тероризму, ми запропонуємо такі спонукальні вигоди, як членство у Світовій торговельній організації, економічні інвестиції та нормалізацію дипломатичних відносин. Якщо Іран продовжуватиме небезпечну політику, ми застосуємо економічний тиск і політичну ізоляцію» [1].

Адміністрація Б. Обама відмовилася від силового тиску на Іран, до якого мала намір вдаватися адміністрація Дж. Буша мол. У той же час Вашингтон організував широкий фронт впливу на поведінку Ірану, включаючи ООН, НАТО, арабські країни та інші країни. Це певною мірою вплинуло на поведінку сучасного іранського режиму М. Ахмадінежада, який формально відмовився від амбіційних планів отримання ядерної зброї. Але повної відмови Тегерана від реалізації його ядерної програми США і його союзники не досягли.

Ядерні амбіції Ірану, непрозорість кінцевих цілей ядерної програми Тегерана посилюють занепокоєння сусідніх арабських країн.

В центр близькосхідної політики Обама поставив врегулювання палестинсько-ізраїльського конфлікту у відносно короткий термін. Засобом вирішення конфлікту, вважає Обама, повинно бути створення двох держав. Для цього необхідно припинити ізраїльське блокування сектора Гази і надати фінансову допомогу Палестинській автономії. Палестинці повинні відмовитися від насильства і припинити антиізраїльську пропаганду. Обама закликав ізраїльтян припинити розширення поселень на Західному березі тому, що «їх будівництво порушує вкладені раніше угоди і підриває зусилля в досягненні миру» [11]. Хоч у цих заявах нічого нового не було, але новим було те, що Обама нагально визначив Близький Схід як зону його підвищеної занепокоєності, найважливіший напрям зовнішньополітичних зусиль і набір термінових заходів. Він мав подолати односторонність попередніх адміністрацій — підтримку Ізраїлю в підході до арабсько-ізраїльських відносин.

Після наполегливих дипломатичних зусиль США зуміли переконати ізраїльтян і палестинців почати переговори поперемінно у Вашингтоні, Шарм ель Шейхі і Єрусалиму. Переговори розпочалися у вересні 2010 р. Хоча угоди не було досягнуто через недовіру між ізраїльтянами і палестинцями, Б. Обама не втрачає надії знайти «компроміс, що забезпечить обидва народи жити в мирі, безпеці та гідності» [10].

Народні повстання в арабських країнах у 2011 р. («арабська весна») стали неочікуваними для США. Адміністрація Б. Обама, на думку дослідників Інституту Брукінгса, показала нездатність чи небажання визначити роль Америки у регіоні, що швидко змінюється [12].

Активна зовнішньополітична діяльність Барака Обама, направлена на стабілізацію міжнародних відносин, вже в кінці 2009 р. була відзначена присудженням йому Нобелівської премії миру. Нагорода була присуджена «за екстраординарні зусилля в зміцненні дипломатії та співробітництво між людьми» [9]. У рішенні Нобелівського

комітету відзначалися «ідеї та зусилля» Обама по скороченню ядерних озброєнь в усьому світі, а також те, що під керівництвом уряду Обама перевага надається «діалогу та переговорам», як засобу вирішення найскладніших міжнародних конфліктів. Наголошувалося, що американський президент дав «світу надії на краще майбутнє» [12].

Американське глобальне лідерство «стратегічно зв'язане зі здатністю Сполучених Штатів сприяти глобальному розвитку і ефективно допомагати народам світу» — підкреслює дослідник з інституту Брукінгса Н. Ангер. (6) Не зважаючи на те, що Обама і його команда особливо не наголошують на важливості глобального розвитку, в офіційних документах, зокрема в Стратегії — 2010 ця проблема прослідковується Американська політика глобального розвитку торкається стабілізації ситуації в різних регіонах, попередження конфліктів, інвестиції в підтримуючий і довготерміновий розвиток, гарантування прав людини. Держсекретар Г. Клінтон, торкаючись питання глобального розвитку, підкреслювала, що «демократія, права людини і розвиток є взаємопосилюючими» [4]. Було також відзначено намір адміністрації відновити американське багатостороннє співробітництво у сприянні розвитку.

Отже, необхідність лідерства США в сучасній системі міжнародних відносин відстоюють як представники неореалістичного мислення, які були ідеологами адміністрації Дж. Буша мол., так і представники неолібералізму. Обидві школи виступають за необхідність такого лідерства, хоч мають різне бачення його масштабів і методів забезпечення. Саме це стало причиною того, що концепція американського лідерства стало об'єктом гострих політичних дискусій. Спроби створити новий клімат у міжнародних справах, посилення ролі дипломатії як альтернативи військовій силі, критика попередньої адміністрації Дж. Буша мол., готовність до діалогу з країнами «вісі зла», перезавантаження відносин з Росією, Китаєм країнами Близького Сходу, викликали негативну реакцію республіканців та інших консервативних сил. Вони розглядають такий курс Обама, як вияв слабкості, зниження ролі США у світовій політиці. Всупереч таким настроям, Обама і його команда в цілому прагматично реалізують концепцію американського глобального лідерства.

Сполучені Штати зберігають можливості для світового лідерства, у крайньому випадку — можливості для домінування як у військовій, так і в економічній сферах. Напевно можна погодитися з думкою американського аналітика Дж. Ная: «Сполучені Штати залишаються лідируючою силою у світовій політиці в двадцять першому столітті... здатною забезпечити лідерство в гарантуванні глобальної безпеки в усіх її вимірах» [6, р.67-68].

Список використаної літератури:

1. Agenda. Foreign Policy // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/agenda/foreign_policy
2. Clinton's remarks on the national security strategy. May, 2010 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfr.org/defensehomeland-security/clintons-remarks-national-security-strategy>

3. Foreign Policy. White House. October 7, 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.whitehouse.gov/issues/foreign-policy>.
4. Gates R.M. A balanced strategy/R.M .Gates// Foreign Affairs. January/February, 2009 The generals next war.//Foreign Policy. January/February, 2009.
5. National security strategy. Washington. May,2010 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
6. Nomination Hearing to be Secretary of state Hillary Rodham Clinton // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/01/115/196.htm>
7. Nye J.S. Recovering American leadership./J.S.Nye//Survival. — 2008. — vol.50. — N°1
8. Obama Barack. Renewing American leadership // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.foreignaffairs.org/2007070/faessay86401/barackobama>
9. Remarks by president Barack Obama. Hradc and square. Prague.Czech republic // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/the_press_office/remarks-by-president-BarackObama-in-Prague-as-delivered
10. Remarks of president Barack Obama to UN General assembly - as prepared for delivery. September 23,2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unausa.org/ga/Obama>
11. Remarks of president Obama in the Turkish parliament. The White House. 6.04.2009 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/the_press_office/remarks-by-president-Obama-to-the-Turkish-parliament
12. The Nobel peace prize 2009 — Press release // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://nobelprize.org/nobel_prize/peace/laureats/2009/press.html

Баранова Т.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ІЗ ЄС

У статті йдеться про переваги та недоліки Брекзиту для Великобританії та Європейського Союзу, а також можливі шляхи розгортання даного питання у контексті політичного та економічного становища Європи.

Ключові слова: Брекзит, ЄС, Великобританія.

Минуло більше року з того часу, як 23 червня 2016 року у Великій Британії відбувся референдум, що визначив її майбутнє – 52% англійців проголосували за вихід із Євросоюзу. Цей крок став визначальним у розвитку відносин між Об'єднаним Королівством та країнами ЄС і на даний час залишається одним із найбільш обговорюваних у світовій політиці.

Однією із причин цього є те, що вихід із Євросоюзу виявився досить довгим. 50 стаття Лісабонської угоди передбачає надання терміну довжиною у два роки для здійснення всіх офіційних процедур, яких потребує «розлучення».